

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันในการจัดการศึกษาเกิดจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จะใช้ในการเรียนรู้ จึงควรมีการจัดการเรียนที่เหมาะสมในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกลไกของการจัดการนี้คือ ครู จากข้อมูลอันพบว่าการจัดการศึกษาของไทยล้มเหลวเกิดวิกฤตทางการศึกษา เห็นได้จาก (มติชน ,2554) ผลการประเมินแบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน(O-Net) ที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนชั้น ม.6 มีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละวิชาต่ำ คะแนนไม่ถึงร้อยละ 20 และมีบางวิชาได้ศูนย์คะแนน จึงทำให้ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องประสานสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(สทศ.) เพื่อขอข้อมูลคะแนนโอเน็ตไปวิเคราะห์กับตัวแปรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดโรงเรียน และที่ตั้งโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน เพื่อหาจุดอ่อนของนักเรียนที่ทำข้อสอบไม่ได้ว่าเป็นเพราะอะไร ขณะเดียวกันวิเคราะห์จุดอ่อนของครูด้านการวัดและประเมินผลด้วยเนื่องจากพบว่าการอบรมสมรรถนะครูที่ผ่านมา ครูยังไม่มีสมรรถนะการวัดและประเมินผลที่ดีพอ และวิกฤตของผู้เรียนที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า ครูยังแสดงบทบาทและทำหน้าที่ของตนเองไม่เหมาะสม จึงต้องทบทวนทำความเข้าใจ ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการศึกษาและวิกฤตของผู้เรียนต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นทิศทางที่สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการให้สำเร็จโดยเร็ว และพบว่าหัวใจสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาสมรรถนะครู โดยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าครูคือปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการพัฒนา นั่นคือต้องเน้นการพัฒนาครูทุกด้านก่อนการปฏิรูปหรือการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ โดยเชื่อว่า เมื่อได้ครูเก่ง ครูดี มีศักยภาพสูง จะทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา และมีระบบการศึกษาที่เข้มแข็งได้มาตรฐาน สามารถสร้างและพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ ศักยภาพสูง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคงและพึ่งตนเองได้ของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาครูอย่าง

เป็นระบบต่อเนื่องทั้งกระบวนการผลิตครู กระบวนการใช้ครู รวมถึงการบำรุงรักษาพัฒนาครูให้มี ศักยภาพสูงจึงเป็นมีความสำคัญต่อประเทศชาติที่สร้างประชากรที่มีความรู้และความสามารถ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

รูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะครู มีด้วยกันหลายรูปแบบทั้งมุ่งเน้นให้มีสมรรถนะ ตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะ การปฏิบัติงานในหน้าที่ (Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะกลุ่มสาระ (Specification Competency) ตามที่กรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด และมุ่งเน้นวิธีการพัฒนาที่โรงเรียน/หน่วยงานเป็นฐาน (School Based Development/Insite Based Development) เป็นสำคัญ วิธีการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ แบบ เพื่อนช่วยเพื่อน(Peer Group) การวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย การเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วม การสัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายทางไกล เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 มาตรา 49 ที่ได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ในมาตรฐานความรู้และ ประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 9 ด้านคือ ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การ พัฒนากลยุทธ์ การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลทางการศึกษา การ บริหารจัดการห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และความเป็นครู(พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2546)

จากแนวคิดดังกล่าว พบว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียนรู้ นั่นเอง ที่ผ่านมามีการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนท่องจำ ทำให้การเรียนเป็นเรื่องยาก น่าเบื่อหน่าย ทำให้ เด็กไม่ฉลาด คิดไม่เป็น ทำงานไม่เป็น ดังนั้นผู้สอนจะต้องหาวิธีการเรียนรู้ให้เป็นเรื่องสนุก และ สามารถพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ได้อย่างเต็มที่ โดยใช้ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง อย่างไรก็ตามการปฏิรูป การเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะยังมีความสำคัญมากขึ้น กว่าเดิมทั้งด้านศักยภาพและสมรรถนะของผู้สอนที่จะต้องใกล้ชิดผู้เรียน คอยชี้แนะ ให้กำลังใจ และดึงในสิ่งที่ผู้เรียนไม่รู้

สมโภชน์ อเนกสุข (2548) ได้เขียนบทความไว้ในวารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2548 กล่าวถึง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการศึกษาที่มี คุณลักษณะหลายประการแตกต่างไปจากการวิจัยแบบปกติทั่วไป เช่น กระบวนการที่ใช้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ มีพันธะกรณีระหว่างนักวิจัยกับ

ชุมชน กรอบของการดำเนินงาน กำหนดขึ้นโดยกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย จุดเน้นของการวิจัยเริ่มที่คนเป็นหลัก โดยทำให้คนมีคุณค่า มีความภูมิใจในการกระทำ เป้าหมายของการวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกลุ่มคนในพื้นที่ตามเงื่อนไขที่เหมาะสมและตามความจำเป็น เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข วางแผนการดำเนินการ มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางและผลการพัฒนาสมรรถนะครูโดยการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติความต้องการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ในอนาคต

คำถามวิจัย

1. ศึกษาว่าครูมีปัญหาเกี่ยวสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะใด
2. แนวทางการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรมีลำดับขั้นตอนอย่างไร
3. ผลของการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองการประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา 1 ผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. ตัวแปรที่ศึกษา มี 2 ตัว ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและตัวแปรตาม คือ สมรรถนะในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถตอบสนองธรรมชาติและความแตกต่างของผู้เรียนได้ โดยมีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน 2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ 3) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 4) มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5) มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน 6) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา 7) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน 8) มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายและต่อเนื่อง 9) มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาตลอดจนบุคลิกลักษณะภายใน หรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ได้ประสิทธิภาพงานในระดับสูงสุด

สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของครูในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายโดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยกับสมาชิกในโรงเรียนเพื่อการแก้ไขปัญหาทางการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้น

โดยกระบวนการกลุ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการสะท้อนผลการปฏิบัติอันจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงสภาพของชุมชนและองค์กรให้ดีขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเน้นที่การลงมือปฏิบัติการร่วมกันของนักวิจัย ครู และนักเรียน ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. โรงเรียนต้นแบบกรณีศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้สามารถพัฒนาสมรรถนะครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะสำหรับครู ผู้บริหาร หรือโรงเรียนในสังกัดต่างๆ